

KATEHETSKI PRISTUP PRIPRAVI ZA BRAK I OBITELJ

Patricija Ivičić, mag.theol-relig.

Sažetak

Patricija Ivičić, magistirica Teološko-religijskih znanosti, diplomirala je na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu u veljači 2022. godine. Njezinim dopuštenjem donosimo jedan dio iz njezina završnog rada za akademsku titulu prvostupnika Teološko - religijskih znanosti pod nazivom "Program Teen star kao oblik pripreve za brak i obitelj." Rad je obranjen 2019. godine

1. *Priprava za brak i obitelj*

Svakom važnom događaju u životu prethodi priprava pa se tako i zaručnici pripremaju za sklapanje sakramenta ženidbe. Zaručnici moraju biti svjesni važnosti sakramenta, razumjeti njegovo značenje te biti spremni odgovoriti na Božji poziv i izvršavati zadaće koje ih čekaju u braku. „Ženidba kao sakrament uranja bračne drugove u samo srce Kristova otajstva.“¹

I sam sveti Pavao nam u Poslanici Efežanima kazuje: „Stoga će čovjek

ostaviti oca i majku da prione uza svoju ženu, njih dvoje bit će jedno tijelo. Otajstvo je to veliko“ (Ef 5, 31 – 32). Bračni drugovi sjedinjenjem u jedno tijelo ulaze u veliko otajstvo Božje ljubavi.² Zajedništvo bračnih drugova simbolizira jedinstvo Krista i Crkve. Sjedinjenje muža i žene te sjedinjenje Krista i Crkve izražavaju jedno Otajstvo te tako tvore jedinstveni sakrament.³

Iz ovih riječi, koje nalazimo kod apostola Pavla, možemo iščitati važnost sakramenta ženidbe, a u daljnjem nastavku poglavlja

1 Christopher WEST, *Teologija tijela za početnike. Osnovni uvod u „seksualnu revoluciju“ Ivana Pavla II.*, Split, 2011., 116.

2 Christopher WEST, *Teologija tijela za početnike. Osnovni uvod u „seksualnu revoluciju“ Ivana Pavla II.*, 116.

3 Usp. Isto, 117.

vidjet ćemo kako je Bog zamislio kršćanski brak, koju mu je svrhu namijenio te zašto je važna priprava za bračni i obiteljski život.

1.1. Kršćanski brak u Božjem naumu

Brak je Božji dar čovjeku i sam je Bog začetnik ženidbe, a Gospodin se udostojao iscijeliti, usavršiti i uzdignuti ga na razinu sakramenta posebnim darom svoje milosti.⁴ Ako se brak temelji na čemu drugome, a da to nije izvorni Božji plan, sa sigurnošću možemo reći da će se on prometnuti u razočarenje, a ne u sreću. Krist, koji je došao obnoviti izvorni red stvaranja poremećen grijehom, daje nam snagu i milost za življenje braka po mjerilima Kraljevstva Božjega. Shvaćanje braka moguće je samo ukoliko slijedimo Isusa u samoodricanju, noseći svoj križ.⁵

Iz izvješća Svetog pisma o stvaranju jasno proizlazi da su muš-

4 Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Gaudium et spes – Radost i nada. Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu* (7. XII.1965.), br. 48 - 49, u: Dokumenti, Zagreb, 2008. (dalje: GS).

5 Usp. Christopher WEST, *Teologija tijela za početnike*, 115-116.

karac i žena stvoreni jedno za drugo. Bog je vidio da nije dobro da čovjek bude sam pa mu je sučelice postavio ženu, načinio mu je pomoć kao što je on (usp. Post 2, 18). Žena je, dakle, jednaka muškarcu, njih dvoje su komplementarni, nadopunjuju se i Bog ih je stvorio da bi živjeli u zajedništvu, pomažući jedno drugome. Kao posljedica toga proizlaze riječi: „Stoga će čovjek ostaviti oca i majku da prione uz svoju ženu, i dvoje njih bit će jedno tijelo“ (Post 2, 23). Iz ovih riječi vidljiv je Božji plan s čovjekom od samog početka.⁶

Već iz prvih stranica Biblije vidljivo je da muškarac i žena imaju posebnu zadaću u Božjem naumu. Bog ih, izgovarajući riječi: „Plodite se i množite, napunite zamlju i sebi je podložite“ (Post 1, 27-28), poziva da budu sudionici u njegovom stvarateljskom naumu. Stvarateljska moć, koja pripada samo Bogu, povjerena je i čovjeku. Iz toga je vidljiva sličnost Stvoritelja i njegovih stvorenja. Bog je stvorio čovjeka iz ljubavi i pozvao ga je na

6 Usp. Ivan KEŠINA, *Moralni vidici kršćanskog braka*, u: *Obnovljeni život* 65 (2010.) 2, 175.

ljubav. Čovjek ne može živjeti bez ljubavi. Ako mu se ne objavi ljubav, ako se ne susretne s njom i ne isku- si je i usvoji, čovjekov život ostaje lišen smisla. Bog je stvorio muško i žensko i njihova uzajamna ljubav postaje slikom neprolazne i vječne ljubavi kojom Bog ljubi čovjeka. Odnos muškarca i žene u Stvoritel- jevim očima je nešto dobro.⁷

Nažalost, čovjek je prvim grijehom narušio odnos s Bogom te isto tako ima za posljedicu raskid izvornog zajedništva između muškarca i žene. Isus Krist, koji je došao da bi nas oslobodio ropstva grijeha i iscijelio našu palu narav, želi iscijeliti i zajedništvo muškarca i žene. Već u početku svoga javnog djelovanja Isus je nazočan na svadbi u Kani, u čemu prepoznajemo potvrdu da je ženidba nešto dobro i da je ona navještaj Kristove nazočnosti. U svome je naučavanju Isus nedvosmisleno iznosio izvorni smisao sjedinjenja muškarca i žene koji je bio dio Božjeg nauma. Ženidbeni je vez muškarca i žene nerazriješiv jer ženidbeni drugovi daju privo-

⁷ Usp. Ivan KEŠINA, *Moralni vidici kršćanskog braka*, 174.

lu kojom se uzajamno daruju jedno drugome, a zapečaćuje ju sam Bog. Potvrda da ženidbu zapečaćuje Bog vidljiva je iz Isusovih riječi u Novom zavjetu: „Što, dakle, Bog združi, čovjek neka ne rastavlja“ (usp. Mt 19,6).⁸

Brak je sakrament koji podjeljuje milost novoga i vječnog saveza u kojemu nas je Isus Krist, utjelovivši se i žrtvujući svoj život, pripremio za svadbu Jaganjčevu (usp. Otkr 19, 7). Time kršćanska ženidba postaje učinkovit znak, sakrament saveza Krista i Crkve, a taj savez i sakrament je ljubav. Misao o sakramentalnosti ženidbe prema katoličkom nauku ima svoje utemeljenje u Novom zavjetu. Apostol Pavao u Poslanici Efežanima poziva supružnike na uzajamnu ljubav. Uzor uzajamne ljubavi muškarca i žene je odnos Krista i Crkve. Apostol Pavao nas poziva da ljubimo jedni druge kao što je Krist ljubio Crkvu (usp. Ef 5, 25-26). Brak nije samo svjedočanstvo Kristove ljubavi prema Crkvi, već i on sam živi u ovoj ljubavi i iz ove ljubavi, čime se posadašnjuje

⁸ Usp. *Isto*, 175.

djelovanje Božje milosti.⁹

Sakrament ženidbe sklapaju kršteni muškarac i žena koji su slobodni za sklapanje ženidbe i koji slobodno i bez prisile izražavaju svoju privolu. Privola je čin slobodne volje i ako nema te slobode ženidba je nevaljana. Privola koju ženidbeni drugovi izgovaraju bitan je čimbenik ženidbe. Gdje nema privole, nema ni ženidbe.¹⁰ *Zakonik kanonskog prava* donosi: „Da bi se mogla imati ženidbena privola, potrebno je da ugovornim strankama barem nije nepoznato da je ženidba trajna zajednica između muške i ženske osobe usmjerena na rađanje djece stanovitom spolnom suradnjom.“¹¹

Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu kaže: „Ženidbeni savez sklapa se osobnim, slobodnim i neopozivim pristankom. Takvim se slobodnim činom u kojem se ženidbeni drugovi međusobno predaju i primaju jedno drugo u slobodi, rađa po božanskoj uredbi čvrsta ustanova, sveta veza u cilju

9 Usp. *Isto*, 174 -175.

10 Usp. *Isto*, 176.

11 *Zakonik kanonskog prava. S izvorima*, Zagreb, 1996., kan. 1096.

dobra kako roditelja tako i potomstva“ (GS 48).

Sakrament ženidbe je slavlje, a svakom slavlju prethodi priprava. Da bi sklopili sakrament u punoj slobodi, zaručnici se moraju pripraviti za to. Zato unutar Crkve postoje etape priprave za sklapanje sakramenta ženidbe. U završnom radu ćemo, nakon što smo uvidjeli važnost braka, Božji naum s brakom, govoriti o samoj pripravi za bračni život unutar Crkve.

1.2. *Vажnost dalje priprave za brak i obitelj*

Porastom broja neuspjelih brakova i razorenih obitelji, pitanje ženidbe i obiteljskog života postao je gorući problem s kojim se Crkva i društvo trebaju baviti. Drugi vatikanski koncil u Pastoralnoj konstituciji o Crkvi u suvremenom svijetu *Gaudium et spes*, istaknuo je na prvom mjestu gorućih problema upravo brak i obitelj. Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes* govori o tome kako je naše spasenje zapravo usko povezano s našim životom unutar bračne i obiteljske zajednice (usp. GS 47). Izrazilo je važno stanje

u našim obiteljima jer ono utječe na nas kao osobe i našu izgradnju, zato je potrebno zaštititi brak i obitelj od napada ovoga svijeta. Papa Pavao IV. u svojoj enciklici *Humane vitae* poziva biskupe da zaštite svetost sakramenta ženidbe, govoreći im kako to poslanje trebaju shvaćati kao najpreči zadatak u sadašnjem vremenu.¹²

Da bi osobe sklopile sakrament ženidbe potpuno sigurno, bez nagle odluke i upotpunosti svjesni važnosti i svetosti braka i njihovog poslanja kao supružnika koji sklapanjem sakramenta ženidbe sudjeluju u Božjem stvaralačkom naumu, za zaručnike je važno da prođu kroz prikladnu pripravu za sklapanje braka. Nekada se u pripravi moglo računati na podršku društva koje je priznavalo vrijednosti i dobrobit braka, no danas to nije tako. Crkva je bez poteškoća i sumnji štitila njegovu svetost, svjesna činjenice da je sakrament ženidbe crkveno jamstvo životne stanice Božjega naroda. Crkvena podrška u stvarno

12 PAVAO IV., *Humanae vitae – Ljudskom životu. Enciklika o ispravnoj regulaciji poroda* (25. VII. 1965.), Zagreb, 1968., br. 30.

evangeliziranim zajednicama bila je snažna, jedinstvena i nepodijeljena.

„Dok su nekada bile rijetke rastave ili promašaji braka, a razvod se smatrao društvenom ‘ljagom’ (usp. GS 47), danas se ovi smatraju gotovo normalnom pojavom.“¹³ Sve češće se događa da se brak sklapa samo kod matičara ili se živi u, tzv. „divljem braku“. Istospolni brakovi legalizirani su u sve više zemalja, a neke od njih su: Nizozemska, Belgija, Španjolska, Kanada, Južnoafrička Republika, Norveška, Švedska, Portugal, Island, Argentina, Danska, Urugvaj, Francuska, Novi Zeland.¹⁴ Ovi podaci svjedoče o tome koliko je brak, kakvim ga je Bog u svojem stvaralačkom naumu zamislio, napadnut. Sveta Lucija, vidjelica iz Fatime, rekla je kako će se zadnja bitka između dobra i zla voditi oko braka i obitelji, a mi postajemo svjedoci njezinih riječi.

13 HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Direktorij za pastoral sakramenata u župnoj zajednici*, Zagreb, 2008., br. 212.

14 Usp. Dalibor MILJUŠ, Ovo su države u kojima je istospolni brak legalan, na: <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/referendum-o-braku-ovo-su-drzave-u-kojima-je-istospolni-brak-legalan---311620.html> (6. IX. 2019).

Priprava mladih za brak i obitelj danas je nužnija nego ikada prije. U nekim zemljama same obitelji prema drevnim običajima sebi pridržavaju pravo da mladima prenose vrijednosti o bračnom i obiteljskom životu, to čine postupnim sustavom odgoja i uvođenja u život. Promjene koje se događaju gotovo na svim područjima društvene sfere traže da se ne samo obitelj, već i društvo i Crkva zalažu za prikladnu pripremu mladih za odgovornosti njihove sutrašnjice. Mnoge negativne promjene koje se danas događaju proizlaze iz činjenice da mladi u novonastalim prilikama gube s vida pravu hijerarhiju vrednota i više ne posjeduju sigurna mjerila ponašanja te se ne znaju suočiti s teškoćama i potražiti primjereno rješenje. Nadalje, iskustvo onih koji su dobro pripravljeni za obiteljski život pokazuje da se problemi itekako mogu uspješno nadvladati (usp. GS 66).

Obitelj je put Crkve i zato bi pastoralna djelatnost trebala biti usmjerena na odgoj mladih za bračni i obiteljski život.¹⁵ Pastoralni djelat-

15 Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Direktorij za obiteljski pastoral Crkve u Hrvatskoj*, Zagreb, 2002., br.

nici trebaju se zapitati o tome koliko posvećuju pripravi za sakrament ženidbe te koliko su doprinijeli da mladi bračni parovi žive istinski kršćanski brak. Ljudski život sastoji se od mnogo faza i stupnjeva koje čovjek, zbog svoje nesavršenosti, mora proći kako bi došao do svojega cilja. Crkveno djelovanje u pripravi za bračni i obiteljski život sastoji se od tri etape priježenidbenog pastorala, a to su: dalja, bliža i neposredna priprava. Kao i svako liturgijsko slavlje, tako i sklapanje sakramenta ženidbe mora proći kroz određenu pripremu. Priprava za ženidbu polazi od činjenice da je Isus Krist uzeo i uzdignuo ženidbeni savez u sakrament Novog saveza. On pridružuje supružnike u svoju ljubav prema Crkvi, svojoj zaručnici. Supružnici bračnim sjedinjenjem postaju sudionici Kristove ljubavi. Sveti Pavao u poslanici Efežanima govori: „Muževi, ljubite svoje žene kao što je Krist ljubio Crkvu“ (Ef 5, 25). Dakle, iz ovoga možemo uvidjeti kako Krist treba biti primjer i mjerilo naše ljudske ljubavi. Za kršćane je ženidba pravi poziv u poseban život i posebnu

milost. Da bi se spremili za takav poziv, nužna je posebna priprava kroz put vjere i ljubavi. Tim više što je taj put bračnom paru dan za dobro Crkve i društva.¹⁶

U ovom poglavlju rada detaljnije se bavimo daljom pripravom za sklapanje sakramenta ženidbe, što je i tema završnog rada, a danas je, nažalost, zapostavljena unutar društva. Apostolska pobudnica *Familiaris consortio* kaže da dalja priprava započinje već od djetinjstva mudrom obiteljskom pedagogijom koja ide za time da pomogne djeci otkriti same sebe kao bića obdarena bogatom i složenom psihologijom i posebnom osobnošću, s vlastitim prednostima i nedostacima. U tome se razdoblju mladima ulijeva poštovanje prema svakoj istinskoj ljudskoj vrednosti u međusobnim i društvenim odnosima. Osoba tako uči gospodariti sobom, ispravno koristiti svoje naklonosti te kako promatrati i ponašati se pri susretanju osoba drugog spola.¹⁷

16 Usp. Pero ARAČIĆ, Teškoće u predženidbenom pastoralu, u: *Bogoslovska smotra*, 69 (1999.) 2-3, 445-446.

17 Usp. IVAN PAVAO II., *Familiaris consortio – Obiteljska zajednica. Apostolska pobudnica o zadaćama kršćanske obitelji*

Bog je ljubav i On koji nas je ljubavlju pozvao u život, poziva nas i na ljubav. U svakom čovjeku postoji urođeni poziv na ljubav. Isus je svjedok toga veličanstvenog Božjeg poziva na ljubav, kojeg je On sam svjedočio hodajući po zemlji. Tako nam Isus govori: „Ljubite bližnjeg svoga kao samoga sebe“ (Mt 22, 39). Možemo reći da se u ovim Isusovim riječima zapravo nalazi svrha i cilj dalje pripreme za brak i obitelj. Već smo istaknuli kako je cilj dalje pripreme upoznati sebe sa svojim manama i nedostacima. Što to zapravo znači? Upoznati sebe znači preispitati sebe, svoje želje, svoje mogućnosti, svoj karakter. Upoznati sebe, nadalje, znači prihvatiti sebe onakve kakvi jesmo, prihvatiti sebe sa svojim manama i nedostacima. Prihvatiti sebe takvima kakvi jesmo znači biti svjesni da smo ljudi koji griješe, da imamo mane i vrline. Prihvatiti sebe znači vidjeti sebe onakvima kakvim nas vidi Bog koji nas voli i oprašta. Na kraju prihvatiti sebe znači zavoljeti sebe, a to je ono na što nas Isus

u suvremenom svijetu (22. XI. 1981.), Zagreb, ²1997, br. 66. (dalje: FC).

poziva (usp. Mt 22, 39). Poziva nas da prihvatimo sebe onakvi kakvi jesmo, zavalimo sebe, kako bismo tako mogli prihvatiti druge shvaćajući da su i naši bližnji kao i mi puni mana i vrlina, ali da ih Bog svejedno voli.¹⁸

Zapovijed da ljubimo bližnje prati Božje sudjelovanje u našoj ljubavi, osigurava njezino održavanje i onda kada nam nam ju ne uzvraćaju oni kojima iskazujemo dobro. Bog je uključen u našu ljubav i zato smo sposobni ljubiti, čak i one koji nas ne ljube. Teško bismo iskazali ljubav kad ne bismo u Božjoj ljubavi našli poticaj i opravdanje za našu ljubav.¹⁹

Ako ne ljubimo sebe, nećemo moći ljubiti ni druge s njihovim manama. Dalja priprava za brak važna je jer potiče da upoznamo i zavalimo sebe onakvima kakvi jesmo. Osoba koja nije zadovoljna sobom, ne može biti zadovoljna drugim. Obitelj i Crkva u tom kontekstu imaju važnu ulogu za mlade.

¹⁸ Usp. Josip ŠIMETIN, *Biti za druge, biti po drugima*, u: *Nova prisutnost*, 1 (2003.) 2, 304.

¹⁹ Usp. Josip ŠIMETIN, *Biti za druge, biti po drugima*, 304.

Trebaju ih naučiti kako voljeti sebe i druge te ih odgojiti da bi znali prepoznati bitne vrednote ljudskoga života.

Iako se društvo i okolina pre više upliću u odgoj djece, roditelji, suočeni s poteškoćama u svome odgoju, ipak mogu oblikovati svoju djecu za bitne vrednote ljudskog života. Djeca trebaju rasti u pravnoj slobodi prema materijalnim dobrima, prihvaćajući stil jednostavnog i strogog života, poučeni da čovjek vrijedi više od onoga što posjeduje (usp. FC 37).

1.3. Roditelji i dalja priprava za brak i obitelj

U društvu koje je uzdrmano raznim napetostima, nasiljem, tenzijama i mržnjom, djeca trebaju naučiti ispravno se odnositi prema svome životu i životu svojih bližnjih. Djecu treba naučiti da se oslobode svake sebičnosti i usmjere na druge. Ona moraju postići osjećaj za istinsku pravdu kako bi mogli poštivati dostojanstvo svake ljudske osobe te, nadalje, zadobiti osjećaje prave ljubavi kako bi mogli iskazati svoju solidarnost prema najsiromašnijima

i najpotrebitijima.

„Obitelj je prva i osnovna škola društvenosti; kao zajednica ljubavi, ona u sebedarju nalazi zakon koji je vodi i omogućuje joj da raste. Sebedarje koje nadahnjuje ljubav među bračnim drugovima jest uzor i mjerilo onoga što se mora ostvariti u odnosima među braćom i sestrama i među različitim naraštajima koji zajedno žive u obitelji“ (GS 37).

Svaka osoba ima određenu sliku o braku, bilo da je ona pozitivna ili negativna. Uglavnom se te slike stvaraju na temelju onih viđenih u bližoj ili daljoj okolini. Tako, na primjer, djeca rastavljenih roditelja često neće razumjeti brak kao jedinstvo i zajedništvo jer su oni u svojoj obitelji doživjeli nejedinstvo i razdor. Ovdje se nameće važnost dobrog roditeljskog primjera djece jer djeca su projekcija svojih roditelja i stoga je nužno da roditelji svoju djecu odgoje tako da budu sposobna davati i primati ljubav.

„Za kršćanske roditelje je odgojno poslanje ukorijenjeno u njihovu udioništvu u stvaralačkom Božjem djelu, koje svoj novi i osobiti izvor pronalazi u sakramentu ženidbe koji

supružnike posvećuje za uistinu kršćanski odgoj djece, pa ih tako poziva da imaju udjela u samom autoritetu i ljubavi Boga Oca, Krista Pastira, kao i u majčinskoj ljubavi Crkve. Sakramentom ženidbe odgojno je poslanje uzdignuto na dostojanstvo i poziv prave službe Crkve u služenju i izgradnji njezinih članova“ (GS 38).

Ovo odgojno poslanje od roditelja iziskuje da djeci pruže sve ono nužno za postupno oblikovanje njihove osobnosti s kršćanskog i crkvenog gledišta. Drugi vatikanski koncil o kršćanskom odgoju govori kako on ne ide samo za tim da osigura zrelost ljudske osobe, već da kršćani, dok se postupno upućuju u misteriju spasenja, postaju svakim danom svjesniji dara vjere koji su primili. Zadaća kršćanskog odgoja je naučiti djecu kako se klanjati u duhu i istini Bogu Ocu (Iv 4, 23). Svaka osoba treba postići pravdu i istinsku svetost te pomoći u izgradnji Mističnog Tijela – Crkve. Odgojna zadaća obitelji je širiti evanđelje,

a snagom svoga poslanja roditelji su svjedočanstvom svoga života prvi vjesnici Evanđelja svojoj djeci (usp. GS 39).

Vrijeme u kojem se nalazimo ne prihvaća odgojnu dimenziju kao bitnu odrednicu čovjekovog bića i stoga se roditelji, škola i Crkva nalaze pred velikim izazovima. Iako moderno društvo osporava odgojnu dimenziju, potrebno je poraditi na ispravnoj i kvalitetnoj suradnji i povezanosti roditelja, škole i Crkve kako bi mogli doprinijeti cjelovitom razvoju čovjeka.²⁰ Roditelji su prvi i glavni odgojitelji svoje djece i oni na tom području imaju temeljnu ovlast, no svoje odgojno poslanje dijele s drugim osobama i ustanovama kao što su Crkva i država, a ta se podijela mora uvijek događati prema načelu supsidijarnosti. Ukoliko roditelji nisu sposobni na prikladan način odgajati djecu, Crkva i država su dužne pomagati im u toj zadaći.²¹

20 Usp. Josip ŠIMUNOVIĆ, *Božja remek djela u školi. Pastoral sakramenata i govor o sakramentima u nastavi katoličkoga vjeronauka u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj*, Zagreb, 2014., 299.

21 Usp. Josip ŠIMUNOVIĆ, *Božja remek djela u školi. Pastoral sakramenata i govor o sakramentima u nastavi katoličkoga vjeronauka u osnovnim i srednjim školama u*

Roditelji su dužni svojem djetetu prenijeti ispravne vrijednosti i odgajati ih u skladu s kršćanskom naukom, jer obitelj je ipak Crkva u malom koja svojim postojanjem obogaćuje kršćansku zajednicu.

1.4. Crkva i dalja priprava za brak i obitelj

1.4.1 Kateheze u župi

Osim roditelja, Crkva ima značajnu ulogu u odgoju mladih za ljubav. Crkva je pozvana surađivati s roditeljima prikladnim pastoralnim inicijativama, pomažući im u ispunjavanju povjerenog im odgojnog poslanja. Ona to mora činiti na način da im pomogne prepoznati koja je vrijedost i važnost njihove uloge te da shvate kako su preko sakramenta ženidbe postali prvi služitelji odgoja svoje djece, prihvaćajući tako poziv koji im je Bog dao.²²

Ako roditelji nauče djecu kako

Republici Hrvatskoj, 300.

22 Usp. PAPA FRANJO., *Amoris laetitia – Radost ljubavi. Postsinodalna apostolska pobudnica biskupima, prezbiterima, đakonima, posvećenim osobama, kršćanskim supružima i svim vjernicima laicima o ljubavi i obitelji* (19. III. 2016.), Zagreb, 2017., br. 85. (dalje: AL).

se s poštovanjem odnositi prema drugome, kako mu iskazati ljubav i poštovanje, dijete će kasnije imati ispravnu sliku kako se odnositi prema svome supružniku. Ako je kod djeteta izostao odgoj za kršćanske vrednote i ljubav, dijete neće biti svjesno važnosti i ljepote sakramentalnog braka. Kako roditelji i pastoralni djelatnici mogu doprinijeti odgoju mladih za ljubav? Roditelji svojim dobrim primjerom mogu pokazati djeci važnost braka, zajedništva i jedinstva između muža i žene na koju ih je Bog pozvao. Trebaju pokazati svojoj djeci ono što su obećali svojem supružniku pred Bogom, a to je da će biti jedno uz drugo i u dobru i zlu. Djeca u braku svojih roditelja trebaju vidjeti Krista, trebaju osjetiti bezuvjetnu ljubav, ljubav koja se daruje, baš kao što se Krist darovao na križu za nas iz ljubavi. Roditelji trebaju naučiti svoju djecu kako biti strpljiv, kako se odnositi prema suprotnom spolu i kako čuvati i štiti dostojanstvo svake osobe.

Ovdje je iznimno važno svećenikovo duhovno vodstvo. Svećenik ne može nadoknaditi ono što mora-

ju učiniti roditelji unutar intimnog kruga obitelji. Svećenik ne može zamijeniti roditeljsku zadaću u seksualnoj inicijaciji, ali može pomoći roditeljima da savjesno ispune svoju dužnost.²³ Svećenik se mora potruditi da roditelji shvate da seksualna stvarnost, njezin smisao i vrijednost izvire iz teološkog reda stvaranja, otkupljenja i ponovnog Kristova dolaska. On ima poseban, odgojno – duhovni zadatak. Roditeljima je u smislu seksualnog odgoja djece zadatak konkretniji i precizniji i tu ih svećenik može zamijeniti kada oni sami zataje. Svećeniku seksualni odgoj djece ne bi smio biti samo dio integralnog ljudskog odgoja, nego polazna točka za duhovnu i vrhunarnu viziju stvarnosti koju djeci treba predati.²⁴

Crkva kroz kateheze treba mladima pomoći da bolje upoznaju i zavole sebe te ih usmjeriti u odabiru partnera s kojim će dijeliti život. Pastoralni djelatnici moraju se

23 Usp. Ivan FUČEK, *Moralno – duhovni život. Predbračna ljubav. Bračna ljubav*, Split, 2005., 57.

24 Usp. Ivan FUČEK, *Moralno – duhovni život. Predbračna ljubav. Bračna ljubav*, 58.

potruditi da svakoj osobi ponude odgoj za ljubav, a posebice da prepoznaju mlade parove i usmjere ih na istinsko življenje kršćanske ljubavi i spolnosti.

Mladi se s katehezama u župi najprije susreću tijekom razdoblja pripreme za Prvu svetu pričest koja traje od prvoga do trećeg razreda. Kroz pripremu za svetu pričest djecu se uvodi u život Crkvene zajednice i nastoji se probuditi u njima pripadnost Crkvi, koja je jedna velika obitelj.

Nadalje, mladi u razdoblju od šestog do osmoga razreda pohađaju župni vjeronauk u svrhu pripreme za svetu potvrdu. Kroz kateheze o svetoj potvrdi mladima se govori o sakramentu ženidbe, što je vidljivo iz priručnika Marijana Korena koji nosi naziv *Katolički nauk za potvrđenike*. Priručnik govori o odnosu muža i žene i Božjoj volji da njih dvoje žive u zajedništvu te važnosti sakramenta ženidbe koju je Krist uzdigao na razinu sakramenta.²⁵ Nadalje, Koren se u Priručniku dot-

²⁵ Usp. Marijan KOREN, *Katolički nauk za potvrđenike*, Zagreb, 1990., 36.

iče teme spolnosti, čistoće i bračne vjernosti.²⁶ Uz kateheze o svetoj potvrdi, potvrđenici se u osmom razredu susreću s Teen STAR Programom koji nastoji mlade u okrilju Crkve odgojiti za ispravno življenje kršćanskog braka, no o tome ćemo detaljnije govoriti u trećem poglavlju završnog rada.

1.4.2. Vjeronauk u školi

Osim župne kateheze, i vjeronauk u školi zauzima posebno mjesto u odgoju mladih za življenje ispravnih kršćanskih vrijednosti. Drugi vatikanski koncil naziva obitelj majkom i hraniteljicom kulture, školom potpunije čovječnosti i socijalnih kreposti. Ove životne naglaske, koje ističe Drugi vatikanski koncil, katolički vjeronauk ne zaobilazi u svojoj nastavi.²⁷ Kroz nastavne cjeline, katolički nauk u osnovnim i srednjim školama dotiče problematiku braka i obitelji te joj pristupa s pozitivne strane. Naglašava se važnost vjernosti Bogu

²⁶ Usp. Marijan KOREN, *Katolički nauk za potvrđenike*, 37.

²⁷ Usp. Josip ŠIMUNOVIĆ, *Božja remek djela u školi. Pastoral sakramenata i govor o sakramentima u nastavi katoličkoga vjeronauka u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj*, 303.

i čovjeku te uzvišenost bračnog poziva i obiteljskog života.²⁸ *Direktorij za obiteljski pastoral Crkve u Hrvatskoj* smješta vjersku pouku u školama u daljnju pripravu za brak i obitelj.²⁹ Nadalje, *Direktorij* govori kako odgojitelji mogu nadoknaditi zanemarivano o obitelji. Roditelji danas žive užurbanim načinom života te ne uspijevaju uvijek dostatno odgojiti mlade ljude za bračni život. Stoga, kao pomoć posebnu zadaću imaju, uz Crkvu, odgojno – obrazovne institucije (predškolske ustanove, osnovne i srednje škole, fakulteti) te ustanove i inicijative koje se bave djecom i mladima.³⁰

Sadržaji vezani uz promicanje vrijednosti braka i obitelji prema *Direktoriju* trebaju naći posebno mjesto u vjeronaučnim i u školskim planovima i programima, u sredstvima društvenog priopćavanja te drugim oblicima odgojnog utjecanja.³¹ Dalja priprava za brak i obitelj tako na posredan način preko nastave katoličkog vjeronauka postaje

28 Usp. *Isto*.

29 Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Direktorij za obiteljski pastoral Crkve u Hrvatskoj*, br. 41.

30 Usp. *Isto*.

31 Usp. *Isto*.

dimenzija mladenačkog odrastanja.³² Govor o braku i obitelji nalazimo u mnogim nastavnim temama, no, nažalost, nije uvijek jednostavno govoriti o njima. Danas mnoga djeca u obiteljima nemaju idiličnu situaciju te prolaze kroz problematične i traumatske situacije. U razredu imamo učenike koji su djeca rastavljenih roditelja, djeca rastavljenih i ponovno vjenčanih, učenike i učenice koje odgajaju bake i djedovi i stoga takvoj djeci nije lako razumijeti kršćansko poimanje braka i obitelji. Od izrazite važnosti u ovoj situaciji je osoba vjeroučitelja koja treba dobro poznavati svoje vjeroučenike i sadržaj tema koje se obrađuju. Oni trebaju nastojati osmisliti prikladno nastavu i ne zaboraviti pozitivno integrirati obiteljske situacije pojedinih učenika i učenica.³³

Prema planu i programu vjeronaučne nastave u osnovnim školama, učenici i učenice se susreću s mnogobrojnim temama koje go-

32 Usp. Josip ŠIMUNOVIĆ, *Božja remek djela u školi. Pastoral sakramenata i govor o sakramentima u nastavi katoličkoga vjeronauka u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj*, 306.

33 Usp. *Isto*, 307.

vore o obitelji. Od školske godine 2019./2020. koristi se novi vjeronaučni udžbenik *U Božjoj ljubavi*.³⁴ Za potrebe završnog rada ostali smo kod dotadašnjeg udžbenika *Učimo ljubiti Boga i ljude*.³⁵ U prvom razredu učenice i učenici susreću se s temom *Imam svoje ime i svoje mjesto* te se pred kraj prvog razreda u nastavnoj cjelini *Zajedno smo uvijek radosni* i s nastavnom temom *Marija – uzor našim majkama*.³⁶ Kroz teme *Majčin dan* i *U obitelji živimo jedni za druge* učenici produbljuju svoje znanje o majčinom danu te spoznaju važnost obitelji za svakog čovjeka. Učenicima se posebno posvjećuje važnost nedjelje koja je dan za obitelj, zajedničko druženje i odmor. Učenici trećeg razreda prolaze kroz pripravu za sakrament

34 Usp. Tihana PETKOVIĆ, Josip ŠIMUNOVIĆ, Suzana LIPOVAC, *U Božjoj ljubavi. Udžbenik za katolički vjeronauk prvoga razreda osnovne škole*, Zagreb, 2019.

35 Usp. Josip JAKŠIĆ, Karolina Manda MIĆANOVIĆ, *Učimo ljubiti Boga i ljude. Udžbenik za katolički vjeronauk prvoga razreda osnovne škole*, Zagreb, 2014.

36 Usp. Josip ŠIMUNOVIĆ, *Božja remek djela u školi. Pastoral sakramenata i govor o sakramentima u nastavi katoličkoga vjeronauka u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj*, 311.

prve svete pričesti te se u sklopu školskog vjeronauka obrađuje izborna tema o slavlju svete pričesti da bi se djeci predočila njezina važnost za obitelj i župnu zajednicu. Vjeroučenici u četvrtom razredu detaljnije obrađuju *Deset Božjih zapovijedi* koje ih upućuju na čuvanje života i poštivanje roditelja i bližnjih. Teme o *Deset Božjih zapovijedi* obrađuju se i u višim razredima, kroz peti, šesti i sedmi razred. U sedmom razredu učenici se dotiču teme o poštovanju roditelja i starijih te je detaljno obrađuju. Na samom kraju osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja, učenici i učenice susreću se s temom braka i celibata koja ih upućuje na oblike kršćanskog života za koje će se u budućnosti opredijeliti.³⁷

Nadalje, kako učenice i učenici odrastaju tako se i teme kojima se katolički vjeronauk bavi postaju ozbiljnije i detaljnije govore o braku i obitelji. Sugovornici vjeroučitelja i vjeroučiteljica u srednjoj školi su adolescenti koji prolaze kroz posebnu fazu odrastanja i kojima su

37 Usp. *Isto*, 311 – 314.

odnosi s obitelji i bližnjima izrazito važni. Iako učenici ovoga razdoblja ne sklapaju ženidbu, oni u svojim planovima razmišljaju o ženidbi kao o mogućem pozivu na nju. U zreloj adolescenciji mnogi mladići i djevojke sklapaju ozbiljne veze pa u tome pravcu ide i nastava katoličkog vjeronauka. Kroz srednju školu detaljnije se govori o kršćanskoj spolnosti, seksualnosti, o preljubu, dužnostima i pravima obitelji. Cilj katoličkog vjeronauka u srednjim školama jest da mladi razumiju narav i smisao braka i obitelji te se upoznaju s kršćanskim pojmom spolnosti i ispravnog shvaćanja seksualnosti. U srednjoj školi vjeroučitelji i vjeroučiteljice upoznaju svoje učenike sa ženidbom, njezinim sklapanjem, obilježjima ženidbe, Pavlovom i Petrovom povlasticom, zaručništvom i pripravom za brak.³⁸

Iz navedenog je vidljivo koliko se katolički nauk i njegova provedba kroz župnu katehezu i katolički vjeronauk u školama poklapa s Teen STAR Programom koji se bavi identičnim temama te ima za cilj odgoj mladih za ispravno živl-

³⁸ Usp. *Isto*, 314 – 316.

jenje kršćanskih vrednota u braku i obitelji.

Literatura

a) *Dokumenti crkvenog učiteljstva:*

DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Gaudium et spes – Radost i nada. Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu* (7. XII. 1965.), u: *Dokumenti*, Zagreb, ⁷2008.

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Direktorij za pastoral sakramenata u župnoj zajednici*, Zagreb, 2008.

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Direktorij za obiteljski pastoral Crkve u Hrvatskoj*, Zagreb, 2002.

IVAN PAVAO II., *Familiaris consortio – Obiteljska zajednica. Apostolska pobudnica o zadaćama kršćanske obitelji u suvremenom svijetu* (22. XI. 1981.), Zagreb, ²1997.

PAVAO IV., *Humanae vitae – Ljudskom životu. Enciklika o ispravnoj regulaciji poroda* (25. VII. 1965.), Zagreb, 1968.

PAPA FRANJO., *Amoris laetitia – Radost ljubavi. Postsinodalna apostolska pobudnica biskupima, prezbiterima, đakonima, posvećenim osobama, kršćanskim supruzima*

i svim vjernicima laicima o ljubavi i obitelji (19. III. 2016.), Zagreb, 2017.

b) *Ostala literatura:*

ARAČIĆ Pero, Teškoće u predženidbenom pastoralu, u: *Bogoslavna smotra*, 69 (1999.) 2-3, 425 – 458.

FUČEK Ivan, *Moralno – duhovni život. Predbračna ljubav. Bračna ljubav*, Split, 2005.

JAKŠIĆ Josip, MIĆANOVIĆ Manda Karolina, *Učimo ljubiti Boga i ljude. Udžbenik za katolički vjeronauk prvoga razreda osnovne škole*, Zagreb, 2014.

KOREN Marijan, *Katolički nauk za potvrđenike*, Zagreb, 1990.

KEŠINA Ivan, Moralni vidici kršćanskog braka, u: *Obnovljeni život*, 65 (2010.) 2, 173 – 188.

PETKOVIĆ Tihana, ŠIMUNOVIĆ Josip, LIPOVAC Suzana, *U Božjoj ljubavi. Udžbenik za katolički vjeronauk prvoga razreda osnovne škole*, Zagreb, 2019.

ŠIMUNOVIĆ Josip, *Božja remek djela u školi. Pastoral sakramenata i govor o sakramentima u nastavi katoličkoga vjeronauka u osnovnim*

i srednjim školama u Republici Hrvatskoj, Zagreb, 2014.

ŠIMETIN Josip, Biti za druge, biti po drugima, u: *Nova prisutnost*, 1 (2003.) 2, 301 – 308.

WEST Christopher, *Teologija tijela za početnike. Osnovni uvod u „seksualnu revoluciju“ Ivana Pavla II.*, Split, 2011.

c) Internet ponude:

MILJUŠ Dalibor, Ovo su države u kojima je istospolni brak legalan, na: <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/referendum-o-braku-ovo-su-drzave-u-kojima-je-istospolni-brak-legalan---311620.html> (6. IX. 2019).